

WAAR BEMOEI IK ME MEE?

Dilemma's in de ambulante begeleiding van zelfstandig wonende cliënten met een LVB die alcohol of drugs gebruiken

Els Bransen

Trimbos-instituut

Netherlands Institute of Mental Health and Addiction
WHO collaborating Centre for Mental Health

Aanleiding en betrokkenen

- N.a.v. verbeterproject LVB en Verslaving
- Programma Ethiek en Gezondheid van ZonMw
- Samenwerking met Jeannette Pols, medische ethiek UvA, en met kenniscentrum LVB, AVG beroepsvereniging, hogescholen Windesheim en Rotterdam

Probleemstelling

- Alcohol- en/of drugsgebruik is extra schadelijk voor mensen met LVB maar zelf zien zij dit vaak niet zo.
- De zorg van tegenwoordig gaat uit van zelfbeschikking, 'de cliënt kiest'.
- Maar wat doe je als hulpverlener als de cliënt zichzelf daarmee in de problemen helpt?
- Een ethisch dilemma tussen goede zorg leveren en zelfbeschikking respecteren.

Doel

- Zicht krijgen op de wijze waarop ambulante begeleiders omgaan met het dilemma 'zelfbeschikking vs goede zorg leveren'
- Reflectie hierop met behulp van inzichten vanuit de 'zorgethiek'
- Teneinde aanknopingspunten te vinden voor het doorbreken van hun handelingsverlegenheid

Enkele begrippen

- LVB: beperking in cognitief (IQ-score 50-70/70-85) en sociaal aanpassingsvermogen. Moeite met overzien van situaties, zelfsturing, runnen van huishouden, regelen van financiën, deelname arbeidsproces
- Ambulante begeleiding: speelt zich af in het eigen huis van cliënten, moeten deur voor je open doen
- Ethiek: moraalwetenschap, de kritische bezinning op het juiste handelen. Methode is de retorische bewijsvoering. Maar er bestaat ook empirisch ethisch onderzoek en dat hebben wij gedaan.

Vraagstellingen

- Observatie
 - Wat gebeurt er in de begeleiding tussen begeleiders en cliënten? Taakverdeling? Initiatiefneming? Conflicten?
- Interviews
 - Wat vinden begeleiders belangrijk in de begeleiding van hun cliënten?
 - Hoe gaan begeleiders om met verschillen van inzicht met cliënten? Waar liggen grenzen?
 - Wie betrekken begeleiders bij de begeleiding?

Dataverzameling en analyse

- Twee organisaties voor VG-zorg, 3 teams (Hoofddorp, Amstelveen, Den Haag)
- Aanwezig bij 26 huisbezoeken
- Interviews met 11 begeleiders, teamleider, 2 gedragsdeskundigen en 8 cliënten
- Bijwonen teamvergaderingen en 2 groepsinterviews
- Empirisch ethische analyse:
 - Welke (conflicterende) waarden zijn in het geding? Interpretatie met behulp van literatuur over zorgethiek en autonomie/zelfbeschikking

Bevindingen

- Het standpunt 'de cliënt kiest' klopt niet met de hulpverleningspraktijk
- Hulpverleners schipperen en spelen een spel met hun cliënten
- Zelfbeschikking als afweerrecht of keuzevrijheid zet begeleiding onder druk
- Zelfbeschikking: daar heb je anderen bij nodig (relationele autonomie)
- Daarbij gelden drie principes: in contact komen en blijven, dwang vermijden en krachtige netwerken bouwen

Waar bemoei ik me mee?

Handreiking voor begeleiders van mensen met een lichte verstandelijke beperking die alcohol of drugs gebruiken

